

6. Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Гражданское право. Частное право. Цивилистика. Физические лица. Юридические лица. Вещное право. Обязательства. Виды договоров. Авторское право. Представительство: учеб. пособие. Киев: А. С. К., 2002. 827 с.

7. Цивільне право України: підручник: у 2 кн./за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2003. Кн. 1. 736 с.

8. Аномалії в цивільному праві України: навч.-практ. посіб./відп. ред. Р. А. Майданик. Київ: Юстініан, 2007. 912 с.

9. Гриняк А. Б. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення права спільної власності фізичних осіб: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2007. 20 с.

10. Великорода О. М. Договір довічного утримання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2006. 24 с.

11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т./за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2005. Т. 2. 1008 с.

Одержано 24.04.2017

УДК 347.1

Наталія Ігорівна Демедчук,

студентка військово-юридичного факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Як всім відомо, виникнення цивільних правовідносин ґрунтується на рівності учасників цих відносин, свободи договору, недопустимості втручання сторонніх у приватні справи, забезпечення відновлення порушених прав, захист їх у судовому порядку. Але, чи так воно є на практиці?

Нажаль, у сучасному житті правопорушення – це явище, що зустрічається доволі часто. І торкатися воно може безпосередньо цивільних правовідносин. Виходячи з цього можна сказати, що проблема самозахисту цивільних прав є доволі актуальною на сьогоднішній день. В умовах сучасного політико-правового розвитку держави актуальним є право на захист передбачене, перш за все, ст. 55 Конституції, адже нормальний цивільний оборот передбачає забезпечення функціонування ефективного механізму захисту [1]. Стаття 19 Цивільного Кодексу визначає, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань [2]. Сучасні правові тенденції пов'язують дієвість механізму захисту з його оперативністю. Особлива увага приділяється дослідженню питання самозахисту цивільних прав, як неюрисдикційної форми захисту, яка полягає в певних діях учасників цивільних правовідносин, без звернення до компетентних органів.

Інститут самозахисту є відносно новим для українського законодавства, тому багато науковців присвятило час дослідженню цього питання. Проаналізувавши наукову літературу можна сказати, що є певні питання, щодо яких не існує єдиної думки. Це питання, які стосуються суб'єктів, об'єктів, заходів самозахисту, підстав виникнення, меж здійснення.

Така неоднозначність виникає тому, що класифікуючи форми захисту дослідники покладають в основу абсолютно різні критерії.

А. П. Сергєєв визначає, що захист цивільних прав – комплекс злагоджених організаційних заходів щодо захисту суб'єктивних прав, які охороняються законом. Він відокрем-

лює дві форми: юрисдикційну і неюрисдикційну. Якщо з юрисдикційною все зрозуміло, то неюрисдикційна характеризується конкретно самостійною діяльністю особи або організації. Тобто, на його думку самозахист цивільних прав не є способом, а є формою [3].

Г. А. Сverdlik і Е. Л. Страунинг, в свою чергу, зазначають, що феномен самозахисту не можна зводити тільки до форми захисту. На їх думку, самозахист – це не тільки форма, але і спосіб. З тією різницею, що в ЦК України є перелік способів захисту, але переліку способів самозахисту в законі немає. Ця прогалина потребує усунення. Тому зразковий їх перелік необхідно привести окремо в статті ЦК про самозахист відповідним чином змінивши редакцію вказаної норми [4].

Доволі поширеною є класифікація на превентивні, та оперативні форми. Превентивна форма – це така форма захисту, за якої протиправний вплив попереджається. Оперативна ж – це безпосередні дії під час посягання на певне право [5].

Проте, на мою думку, важливішим було б розглянути межі самозахисту. Де ж закінчується самозахист, та починається самоуправа і самосуд? З. В. Ромовська говорить, що самоуправство – це прояв особистого свавілля, коли особа діє на власний розсуд, всупереч порядку вирішення певного питання, що встановлений законом або договором. Захист особою свого права за допомогою самоуправства не можна вважати самозахистом [6, с. 529]. Самосуд – протиправне застосування до особи, яка вчинила правопорушення, засобів фізичного покарання, самочинної розправи. Особа, яка вчинила самосуд над порушником своїх прав чи прав членів своєї сім'ї, сама є правопорушником. Самосуд також не є способом самозахисту [6, с. 530]. На відміну від самоуправства та самосуду, дії визначені статтею 19 ЦК є правомірними [2].

Оскільки самозахист власних цивільних прав є правомірною дією, спричинення самозахистом шкоди відповідно до ст. 1169 ЦК виключає відповідальність за нанесену нею шкоду. [2] Певним недоліком чинного законодавства є те, що, самозахист отримав певну перевагу відносно можливості відшкодування заподіяної шкоди, тобто, створені всі умови визнання самостійних дій, направлених на припинення неправомірної поведінки, зловживанням правом.

Отже, можна сказати, що дуже важливо чітко визначати межу, за якою замість захисту свого права, відбувається перевищення меж необхідної оборони, що призводить до утиску прав іншої особи. Право на самозахист – це можливість учасників цивільних правовідносин при порушенні цивільного права чи інтересу застосувати певну протидію, що не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього. Право на самозахист блага є природним правом людини. Це є певна новела в українському законодавстві. Потребують певного перегляду та покращення норми, що стосуються загальних положень про право на самозахист, норми, спрямовані на визначення конкретних меж самозахисту. Аналіз робіт науковців щодо цього питання свідчить про те, що на сучасному етапі діюче законодавство потребує змін як з практичної, так і з теоретичної точки зору.

Список бібліографічних посилань:

1. Конституція України: від 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Гражданское право: учебник. Ч. 1. Изд. 2-е, перераб. и доп./под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. М.: Теис, 1996. С. 268–270.
4. Сverdlyk G. A., Strawninng E. L. Защита и самозащита гражданских прав: учебное пособие. М.: Лекс-книга, 2002. С. 179.

5. Левіцький Є. В. Самозахист цивільних прав // Актуальні проблеми цивільного права та цивільного процесу: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., Донецьк, 26 жовт. 2007 р. Донецьк, 2007. С. 84.

6. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс: підручник. Київ: Атіка, 2005. 560 с.

Одержано 14.04.2017

УДК 347.1

Валерія Анатоліївна Дідик,

студентка військово-юридичного факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Авторське право – це сукупність прав, які належать автору у зв'язку зі створенням і використанням твору літератури, науки або мистецтва. Перш за все, авторське право встановлює сприятливі правові умови для творчої діяльності, чим в свою чергу забезпечує доступність результатів цієї діяльності всьому суспільству. Воно визначає і забезпечує широкий захист особистих немайнових і майнових прав авторів. Ці права мають виключний характер. Виняткова природа авторських прав пов'язана з їх походженням, тому що створення твору нерозривно пов'язано з самою людиною, її інтелектом. Крім того тільки автор або його правонаступник може вирішувати питання здійснення авторських прав, особливо права розпорядження твором. Тільки автор має особливі права, пов'язані з використанням твору, усі інші особи зобов'язані утримуватися від користування твором без згоди правовласника.

Авторські права розбиваються на ряд правомочностей майнового і особистого немайнового характеру. Першими за їх виникненням (але не по значимості) йдуть немайнові: право авторства, право на ім'я, право на оприлюднення, право на захист репутації автора (право недоторканності твору).

Права авторства – це перш за все право творця на визнання бути автором його твору (це може бути картина, пісня, музика, вірші і т. д.). Право авторства саме по собі породжується самим створенням твору і не залежить від того було воно оприлюднено чи ні. Інакше кажучи, право авторства народжується створенням твору та належить виключно авторові твору і нікому іншому. Між автором і його твором існує нерозривний зв'язок. Цей зв'язок полягає у тому, що немайнове авторське право не може бути передане іншій особі (неможливість відчужування). Привласнення ж іншою особою авторства твору називається плагіатом і розцінюється як лжеавторство, яке згідно законодавства України захищається ст. 432 Цивільним кодексом та ст. 52 Законом України «Про авторське право і суміжні права» [1]. Однак спадкоємці автора теж вправі здійснювати захист зазначеної правомочності. У разі присвоєння авторства померлого автора третьою особою вони можуть порушити позов про його визнання або відновлення особистих немайнових прав автора. Крім того, спадкоємці можуть бути залучені до розгляду будь-якого спору, що стосується авторства померлої особи. Термін захисту цих прав має безстроковий характер.

Також, як і право на авторство, право на авторське ім'я охороняється безстроково. Спадкоємці не вправі обирати новий спосіб позначення імені автора твору. Так, якщо за життя автора він був опублікований під псевдонімом чи анонімно, вони не мають права